

Pilsēta. Stāsti par Rīgu

Pilsētām vienmēr piemīt savveida magnētisms, kas visos laikos vilinājis cilvēkus un radījis neviendabīgu iedzīvotāju koncentrāciju. Pilsētas raksturo dinamika un kreativitāte, tās bieži ir kalpojušas kā cilvēces progresā katalizatori. Pilsētas ir arī haosa un stresa radītājas, tajās dzimst radikālākie pretestības asni un norisinās vērienīgākās cilvēces traģēdijas.

Pilsēta sen vairs netiek uztverta tikai kā arhitektūras kategorija. To veido gan konteineri, mutācijas, *terra vague*, komunikācijas un transporta plūsmas, cilvēki, kuri tur dzīvo, īpaši folklorā vai izteiksmes forma, kas raksturo tās vidi, neformālās geto zonas, "pilsētas džungļi". Pilsētas urbānais režģis visuzskatāmāk akumulē globalizācijas procesu transformācijas radītās mutācijas, gan pieņemot, gan cenšoties izsplatīt globālās pasaules novitātes vai deformācijas.

Mākslinieki projekta ietvaros aicināti radīt savu subjektīvo pilsētas tēlu, necenšoties ideologizēt pilsētu un pakļauties urbānisma mītiem, jo pašos pamatos pilsētas audumu jau veido atsevišķu cilvēku stāsti, atmiņas, nenotikušas tikšanās, sarunas... Naratīvo struktūru var nolasīt visā, ko darām: dzeram kafiju ar pienu Vecrīgas kafejnīcā, strīdamies ar domino spēles partneri kādā no parkiem, pērkam kārtējo kurpju pāri, lietam laiku ar basām kājām dodamies uz darījuma tikšanos, dzeram no pudeles kakliņa vīnu Ķīpsalā vai pavadām laiku, sēžot satiksmes sastrēgumā pirms pagrieziena uz Akmens tiltu. Vienmēr mēs esam

tikai savu stāstu līdzautori un kāda cita stāsta dalībnieki. Pilsēta var būtiski ietekmēt un mainīt mūsu stāstu formātu un gaitu, ļaujot tiem kārtoties loģiskā notikumu virknē ar sākumu un likumsakarīgām beigām vai arī sabīrt neiespējamu sakrītību fragmentu mozaikā. Līdzīgi ir ar šī projekta ietvaros radītajiem stāstiem, kuros objektivitāte, kas balstīta uz dokumentālu materiālu, var transformēties privātās valodas formās, fikcijās, jaunās mitoloģijās, tādējādi radot katra mākslinieka individuālo vēstījumu par Rīgu. Izstādē aicināti piedalīties vairāki Latvijas un citu valstu mākslinieki, kas, dzīvojot vai kādu laiku uzturoties Rīgā, vizuālā un dokumentālā valodā fiksējuši savus stāstus par pilsētu. Fotografijas un kustīgais, kino – šajā gadījumā video – formātā satvertais attēls vedina uz atgriešanos pie reālā attēla, gan liekot paturēt prātā Rolāna Barta fotografijas raksturojumu kā neprātu un halucināciju, kas iesprostots "arestētā laika" nospiedumā.¹ Attēla pievienotā vērtība veidojas no pagātnes un nākotnes nojausmas, paplašinot tajā fiksēto mirkli personīga stāsta virzienā. Egona Spura un Gvido Kajona fotografijas fiksē jau neesoša laika klātbūtni, gan it kā bezkaislīgi dokumentējot Rīgas vecos strādnieku rajonus, gan iekļaujoties "subjektīvā dokumentālisma" koncepcijā un realitātes tvērumā reģistrējot arī attieksmi pret notiekošo. Padomju laika reāliju fotografijas ar kadrējuma un atlases palīdzību veido priekšstatu par vienotas ētiskas un estētiskas platformas formatizāciju.

Solvita Krese
izstādes kuratore

Savu pilsētas poēziju, izmantojot Anri Kartjē-Bresona definēto izšķirošā mirkļa satveršanu kombinācijā ar pārdomātu tehnisko līdzekļu arsenālu, pārliecinoši izdodas radīt Andrejam Grantam. Intas Rukas darbi – pilsētas laužu portreti – iziet ārpus izstāžu zāles sienām un iejūk cilvēku pūlī, atrodot savu mājvietu uz reklāmas stendiem pilsētas transporta līdzekļu pieturās. Aiz statistiski fiksētajām figūrām slēpjas atšķirīgi stāsti. Tie nav Augusta Zandera antropoloģiskas ziņkārības provocētie laikabiedru uzņēmumi, bet attēlos iekodēti individuāli vēstījumi. Kaspara Gobas sociālpoētiskie čigānu dzīves vērojumi Rīgas nomalē rada apjaušmu par gluži autonomas dzīves telpas eksistenci kādā no pilsētas "oficiālajai" teritorijai paralēlajām zonām. Gintam Gabrānam un Ilvai Kļaviņai pilsēta ir tikai materiāls vai fons jaunu stāstu radīšanai. Īstenojot Rīgas stacijas tunēla ubaga pārvēršanu mediju zvaigznē, Gints Gabrāns cenšas atmaskot mediju stratēģijā ietvertos simulakru radīšanas mehānismus. Ilva Kļaviņa savukārt, kombinējot kino valodā lietotos stereotipus, ar lokāla provinciālisma šarmu atdzīvina nu jau ārpus mākslinieces "uzstādījuma" dzīvotspējīgu personāžu.

Atšķirīgus pieredzes segmentus savu stāstu radīšanā izmanto uzaicinātie ārvalstu mākslinieki. Brigita Karnočana projicē savas bērnības atmiņas Rīgas vidē un, veicot savdabīgu identifikācijas manevru, veido Rīgas meiteni

tēlu sēriju. Ingeborga Lokemane nodarbojas ar piesardzīgu pilsētas vērošanu un, izmantojot lokālās vides elementu ikonogrāfijas specifiku, rada savu pilsētas topogrāfiju, veido jaunu Rīgas karti. Personīgo tēlu sistēmu pietuvinot vispārēji atpazīstamai zīmju valodai, stāstu par sevi pilsētā Rīgā risina zviedru māksliniece Eba Maca. Pilsētas marginālo zonu faktūra britu mākslinieka Markusa Heidoka kadrējuma summējas stāstā, ko rada īpašās "antivides" estētikas pārklājums ar mākslinieka izvēlētā kadra struktūras noteikto vēstījumu.

Rīgas stāstu sēriju aicināti papildināt arī literāru tekstu autori, veidojot romantiskas, ironiskas, apcerīgas un kritiskas pilsētas segmentu individuālās versijas. Kopumā projekts iecerēts kā pilsētas marginālās telpas impulsu reģistrācija, jo jebkura pilsētas reprezentācija var būt tikai tās būtības reducēta versija. Mēģinot notvert pilsētas kvintesenci, tās apjoms, dažādība un vienmēr mainīgā daba liek kaut ko allaž atstāt ārpusē, līdzīgi kā Mišela de Serto aprakstītās pilsētas kartes², kas gan sniedz priekšstatu par pilsētu, izmantojot pilsētas vizijās un faktos balstītu abstrakciju, bet neko neliecina par tās īpašo urbāno pieredzi, ielu dzīves ritmu un katrai pilsētai piemītošo atšķirīgo pasaules garšas sajūtu.

¹ Barthes, Roland. Camera Lucida: Reflection on photography.– London: HarperCollins, 1984.

² Certeau, Michel de. The Practice of Everyday Life.– Berkeley: University of California Press, 1984.

The City. Stories about Riga

Cities have always had their own type of magnetism, tempting people throughout the ages and creating a heterogeneous concentration of inhabitants. Cities are characterised by dynamism and creativity and they have often served as a catalyst for mankind's progress. Cities also create chaos and stress; they give rise to the most radical forms of protest and witness the greatest human tragedies.

The city has long since ceased to be perceived in the category of architecture alone. It is shaped by containers, mutations, *terra vague*, communication and transport flows, the people who live there, a special form of folklore or expression that characterises its environment, its informal ghetto zones, the "city jungle" and so on. The city's urban grid most visibly accumulates the mutations created by the transformations of the globalisation process. It both accepts and attempts to spit out the global world's innovations and deformations. The artists in this project have been invited to create their own subjective image of the city without trying to ideologise it or submitting to urban myths. After all, the very basis of the city's cloth is woven from individual people's stories, memories, meetings that didn't take place, conversations... The narrative structure can be read in everything we do – drinking coffee in an Old Riga café, arguing over a game of dominoes in one of the parks, buying another pair of shoes, running to a business meeting barefoot in the rain, drinking wine from the bottle in Ķīpsala or sitting in a traffic jam on the Stone Bridge. We are always only the co-

authors in our own stories and participants in the stories of others. The city can fundamentally influence and change the course and format of our stories; it can allow them to be organised in a logical chain of events with a beginning and a consistent ending, or they may fall into a mosaic of fragments of improbable coincidences. It is a similar case with the stories created for this project. Their objectivity, based on documentary materials, may transform into private language forms, fictions and new mythologies thus creating each artist's individual message about Riga. Several Latvian and foreign artists would be invited to participate in the exhibition and, living or spending some time in Riga, they would record their stories about the city in a visual and documentary language. The image captured in photographic and moving picture – in this case video – format encourages the return to the real image, while bearing in mind Roland Barthes' description of photography as madness and hallucination trapped in the stamp of arrested time¹. The image's added value comes from the sensing of the past and the future that expands the moment captured in the image in the direction of a personal story. The photographs by Egons Spuris and Gvido Kajons capture the presence of a time that no longer exists. While both seeming to document impassively Riga's old working class districts and keeping to the concept of "subjective documentarism", they also register their attitude to what is happening in the grip of reality. With the help of framing and selection, the photographs of

Soviet realities create the notion of the formatting of a unified ethical and aesthetic platform. Andrejs Grants, using what Cartier-Bresson called the decisive moment in combination with a thought-out arsenal of technical means manages to show convincingly the poetry of his city. The works by Inta Ruka, portraits of city people, extend beyond the walls of the hall, and blending into the crowd, they find their home on the advertising stands by the city's bus and tram stops. Different stories are hidden behind the static recorded figures. They are not August Sander's photos of his peers inspired by anthropological curiosity; these images contain the encoded messages of individuals. The socio-poetic observations by Kaspars Goba of Roma/Gypsy life in the Riga suburbs create a sense of the quite autonomous existence of a living space parallel to one of the city's "official" territories. For Gints Gabrāns and Ilva Kļaviņa, the city is only material or a background for the creation of new stories. By transforming a vagrant from the Riga railway station subways into a media star, Gabrāns attempts to unmask the simulacra creating mechanisms inherent in media strategies. Ilva Kļaviņa, on the other hand, combines the stereotypes of cinema language with the charm of local provincialism to revive viable characters now exterior to the artist's "brief". The artists invited from abroad employ different segments of experience to create their stories. Brigitte Carnochan projects her childhood memories in the Riga environment and, by making an original identification manoeuvre, she forms a series of images of

Riga girls. Ingeborg Lockemann is engaged in a cautious observation of the city. She uses the characteristic features of the elements of the local environment iconography to create a personal topography of the city, a new map of Riga. Swedish artist Ebba Matz brings a personal system of images closer to the generally recognised language of signs in a story about herself in the city of Riga. British artist Marcus Haydock's framing sums up the texture of the city's marginal zones in a story that shows the special aesthetic of an "anti-environment" overlaid by a message defined by the artist's chosen frame structure.

Authors of literary texts have been invited to supplement the Riga story series with romantic, ironic, descriptive and critical individual versions of the city's segments. As a whole, the project has been envisaged as the registration of the impulses of the city's marginal spaces because any representation of a city can only be a reduced version of its essence. In the attempt to capture the quintessence of a city, its dimensions, diversity and ever-changing nature always force one to leave something out. We can compare this with the city maps described by Michel de Certeau² that, although offering a notion of the city using its visions and abstractions based on fact, they nevertheless do not testify to its particular urban experience, rhythm of street life and the feeling of the distinct world taste that each city has.

¹ Barthes, Roland. *Camera Lucida: Reflection on photography.* – London: HarperCollins, 1984.

² Certeau, Michel de. *The Practice of Everyday Life.* – Berkeley: University of California Press, 1984.